

Oslo

Befaring Hovinbekken

21.09. 2022

Historikk og erfaringer med gjenåpning
av Hovinbekken

Tharan Fergus, Vann- og avløpsetaten

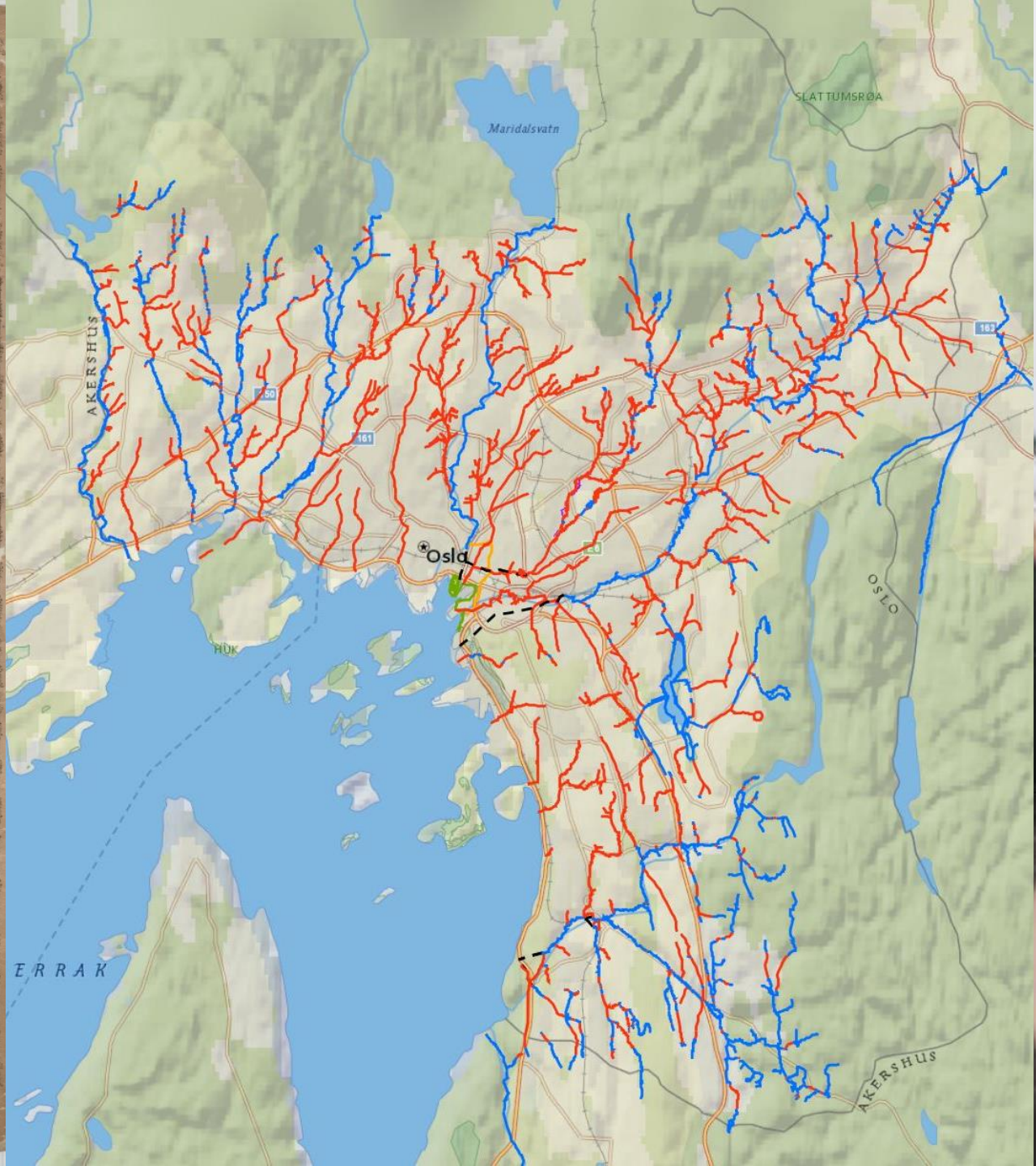

Kart over Christiania, Vibe og Irgens 1844.
Nationalbiblioteket

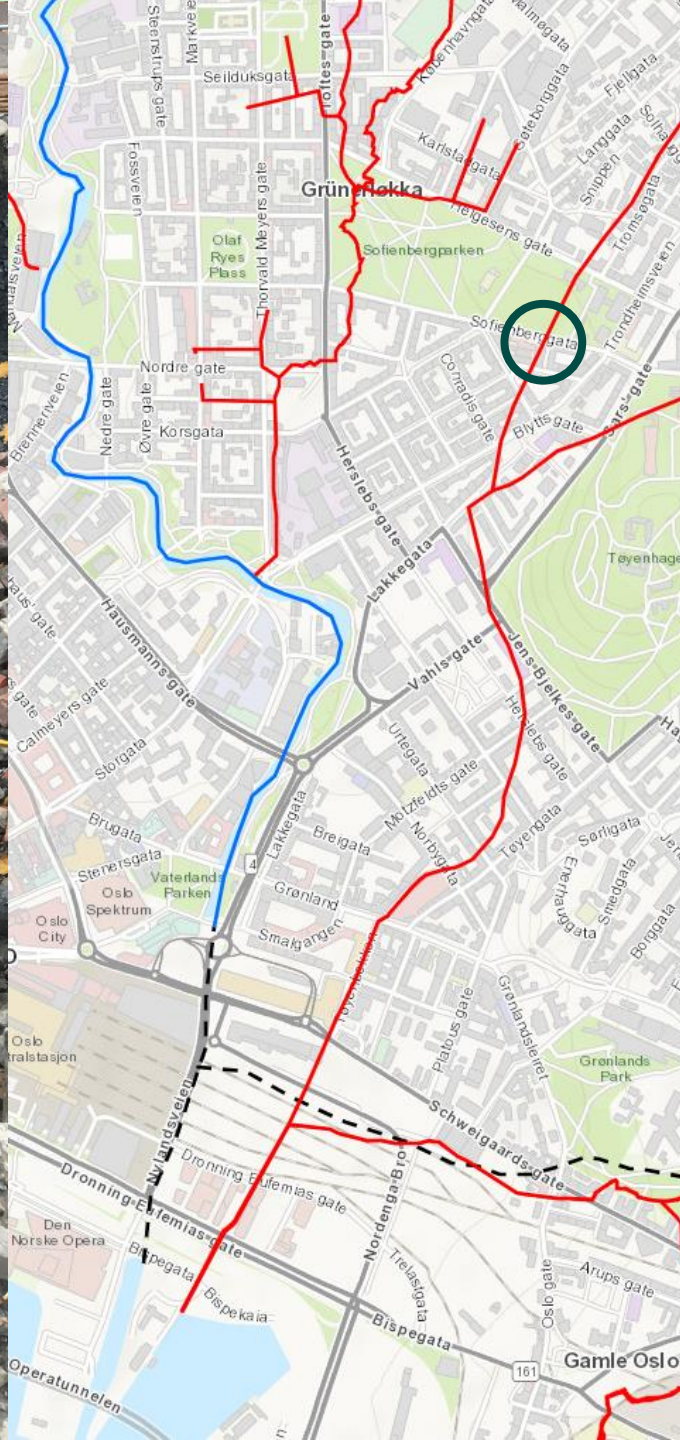

All photos and maps: City of Oslo

08.11.2022

08.11.2022

Hovinbekkens lukking ved Ensjø

Dato 18 8-59.

Oslo

Foto: Næss, Erik

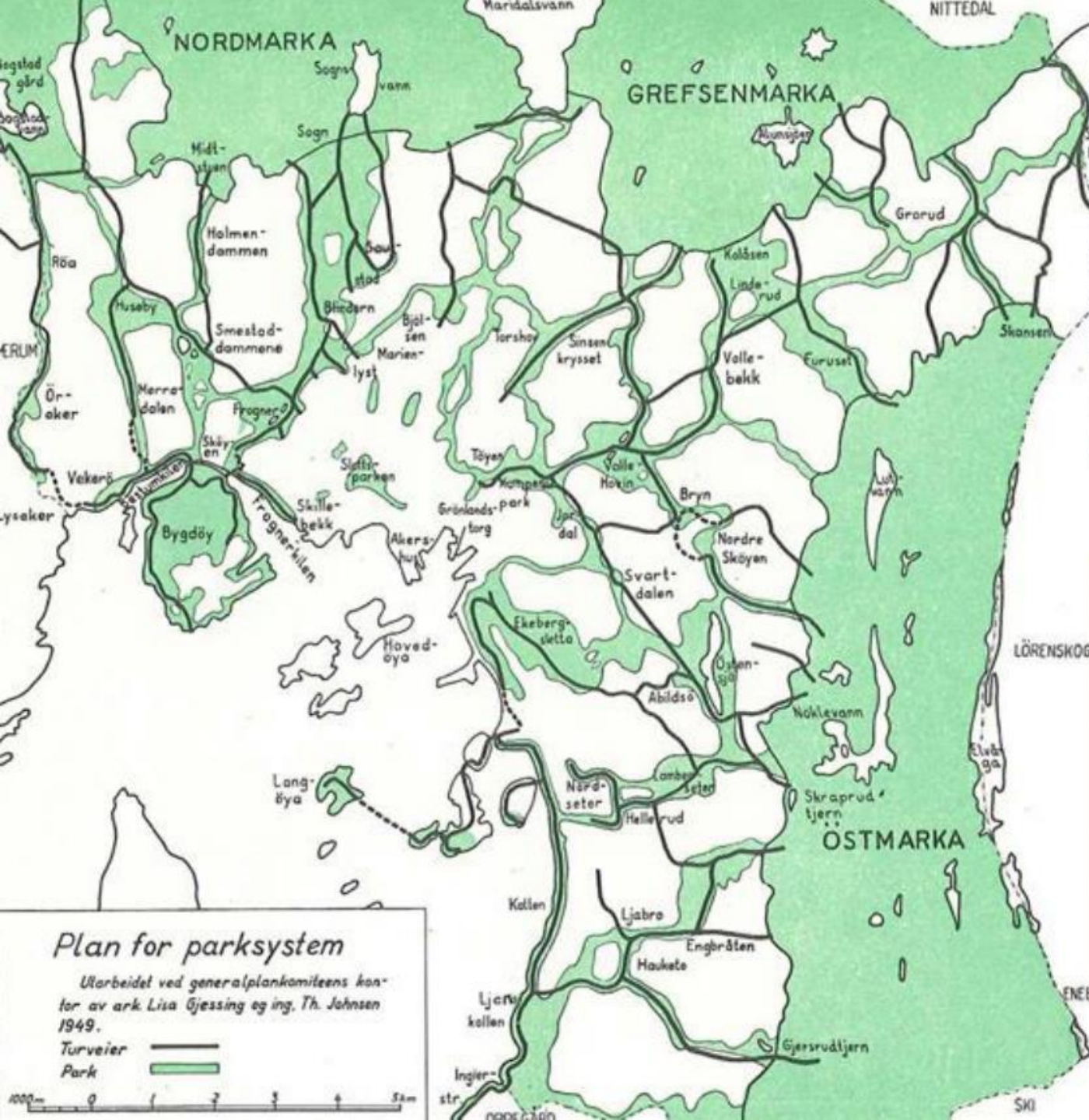
Oslo byarkiv

Fra boka Bortgjemt bekk, historien om Hovinbekkens lukking og gjenåpning av Tallak Moland, 2017

Plan for parksystem

"En parkplan for Oslo kan ikke strengt følge det gamle kjente skjema med parkstriper og parkringer, den må bygge på landskapets naturlige drag, elver, høyderytter, skogpartier og kanskje i høyere grad på eksisterende åpne arealer." Generalplan for Oslo 1950 s. 62

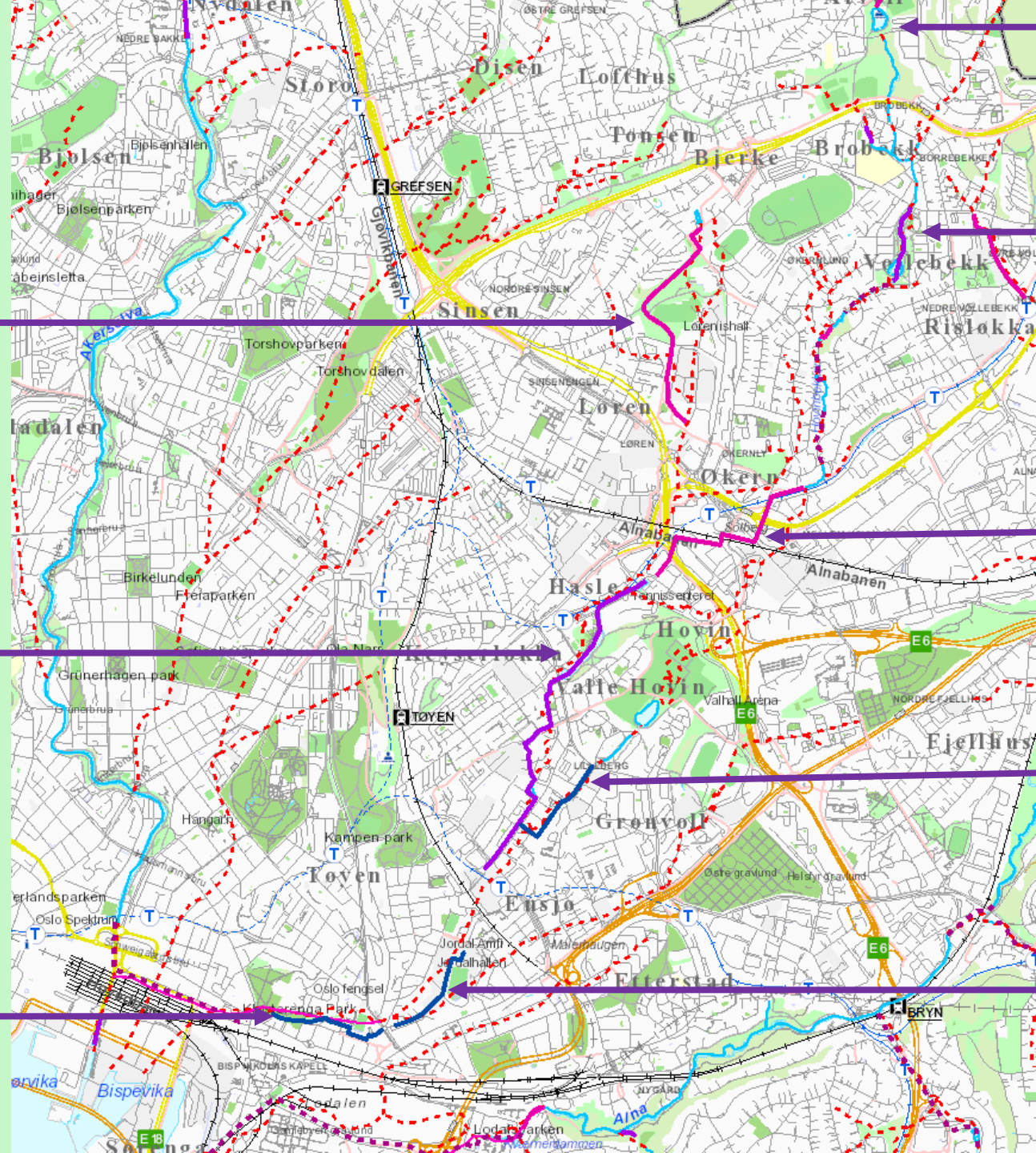

Karsten Sølve-Nilsen 1926 – 2022
Medstifter av Oslo Elveforum

Initiativtaker til Hovinbekkens venner og
sterk pådriver for gjenåpning av
Hovinbekken og spesielt Bjerkedalen park

Årvolldammen

Bjerkedalen park

Refstadbekken

Økern

Teglverksdammen og Ensjo

Lillebergbekken

Klosterenga

Jordal

Foto: Helge Høifødt – fra Wikipedia

Bjerkedalen park

Arkitekter Dronninga landskap/ Filter

Oslo

Foto: Tharan

Foto: Tharan Fergus, Oslo kommune

Hovinbekken gjennom Økern? JAJA Architects

Teglverksdammen på Hasle

Arkitekt Bjørbekk & Lindheim

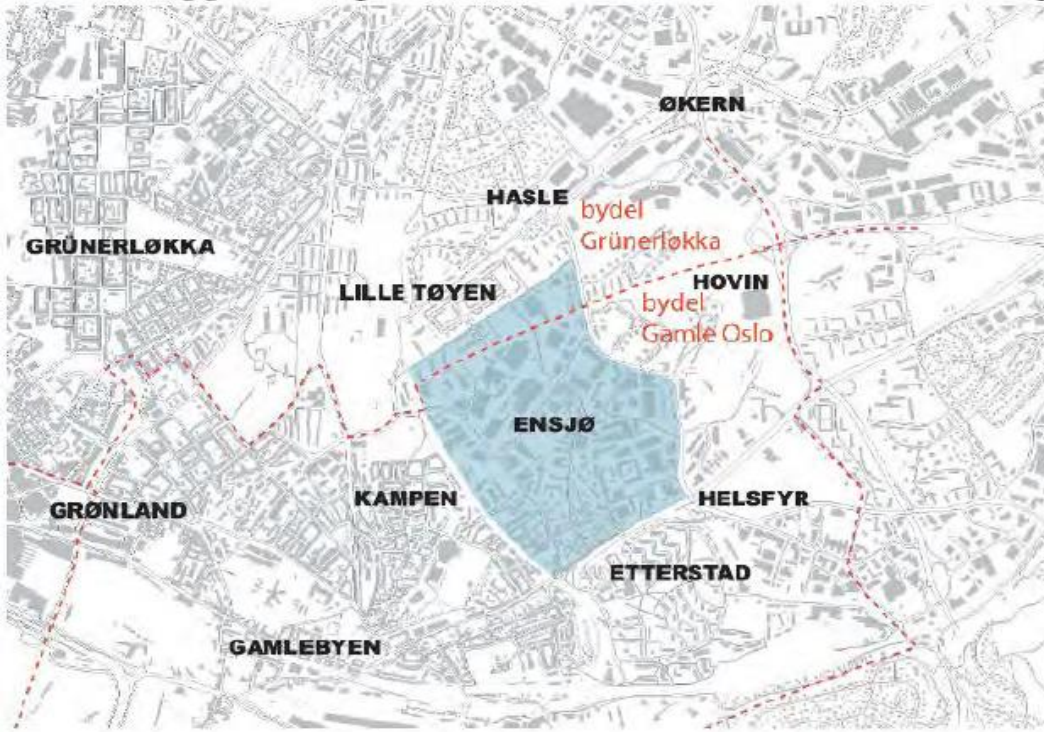

Oslo

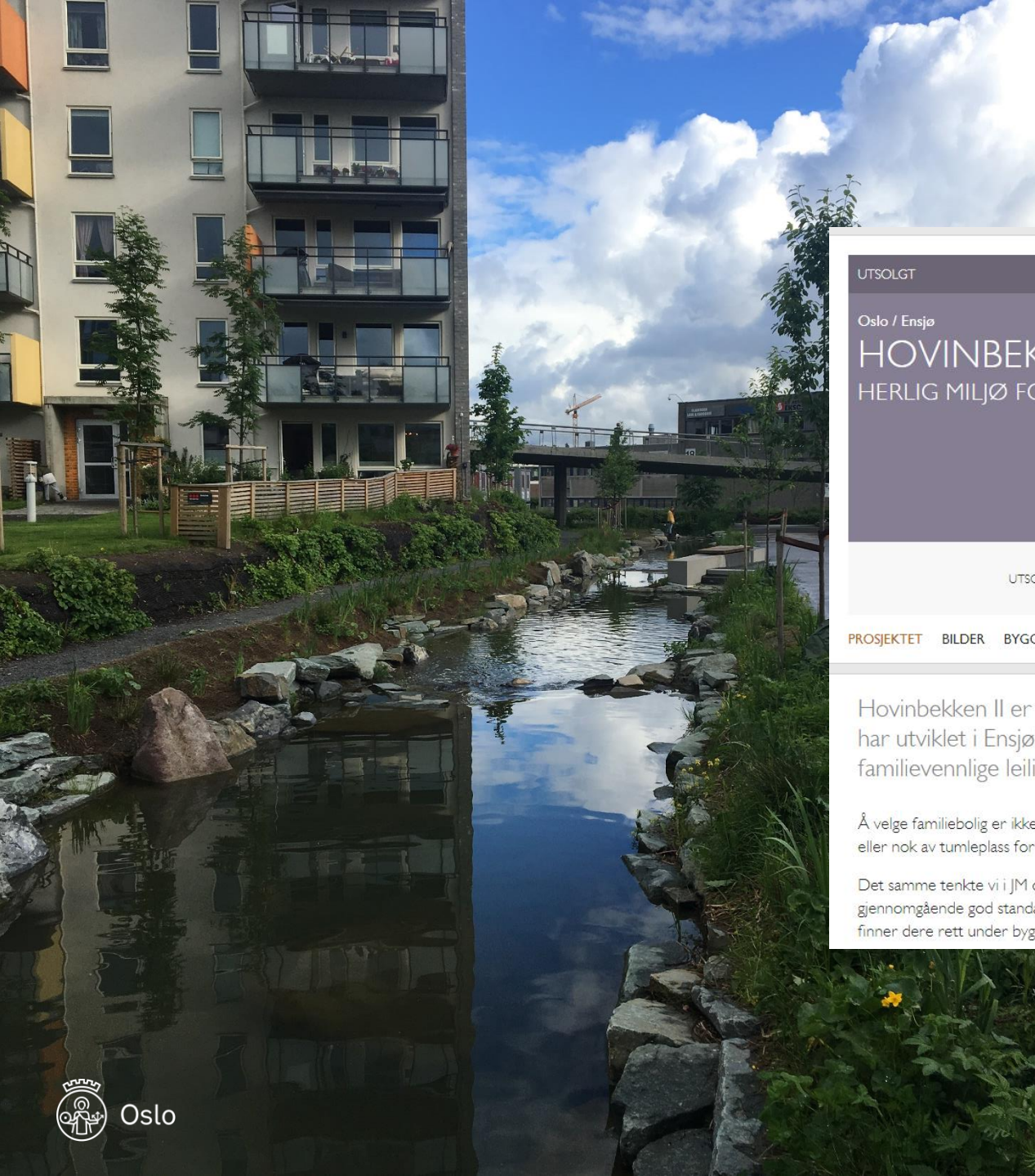

UTSOLGT

Oslo / Ensjø

HOVINBEKKEN II HERLIG MILJØ FOR ALLE

UTSOLGT ?

[PROSJEKTET](#) [BILDER](#) [BYGGEPLASSEN](#)

Hovinbekken II er det andre av tre boligprosjekter som JM har utviklet i Ensjøbyen. Her har vi ferdigstilt 74 familievennlige leiligheter med trivelige grøntområder.

Å velge familiebolig er ikke lett. Skal vi bo urbant eller landlig? Ha kort vei til jobb, eller nok av tumleplass for ungene? Ja, takk, begge deler!

Det samme tenkte vi i JM da vi planla Hovinbekken. Leilighetene leveres med gjennomgående god standard og store balkonger eller terrasser. Parkeringskjeller finner dere rett under byggene med heis rett opp i etasjene.

SKRIV UT

1/2

FAKTA OM PROSJEKTET

KOMMUNE: OSLO

OMRÅDE: ENSJØ

ANTALL ROM: 2 - 5

AREAL: 42 - 137 KVM

BOLIGTYPE: LEILIGHET

ADRESSE: HOVINVEIEN 45
0576 OSLO

STATUS: UTSOLGT

FERDIGSTILLELSE: INNFLYTTINGSKLAR

Hovinbekken through Ensjø
Architect Bjørbekk & Lindheim

Oslo

Foto Bjørbekk & Lindheim/
Simen Gylseth

ANBEFALT
Utgivelser og
arrangementer
i liker.

ur Kay: Arthur Kay
en Records, 2019)

ger etter at keyboardist
Kay Piene slapp det som
e årets Oslo-album med
The Switch, er den
tive musikeren på bal-
eget materiale. Gjen-
et som en musikalsk
av Emile The Dukes
periode og Donald
to The Nightfly (1982),
Arthur Kay en blår
r med lisens til å
låter både folsomt
med en bitte liten
skolehumor og iro-
ksen.

er: «All Along
u, Berlin,
inuar

mer seg på
et hvitt
øyet umid-
n, fra spen-
sfoto: en
et proviso-
opp for å
på flukt.
jo revet
ret ser
på en
ren en
gen på
av
c malt
den
Hau-
reg-

Små grep kan gjøre underverk: Hvis man er litt nærsynt er bokkølepet nord Gladengveien mot Ensjø Torg et nydelig stykke byrom i en ikke helt vellykket bydel.

ARKITEKTUR

Alle bekker små

Den gjenåpnede Hovinbekken er en glitrende strime av håp i det generiske marertnet Ensjøbyen.

Av Bjørbekk & Lindheim
landskapsarkitekter
**BEKKEÅPNING AV
HOVINBEKKEN**
Mellom Hasle og Ensjø, Oslo

Femten år etter at planen for «Ensjøbyen» ble vedtatt, er den nye bydelen i ferd med å ta form. Litt forenklet kan man si at det ser ut til å bli et skikkelig mislykket prosjekt. Ensjø, som igjen er en del av Norgeshisto-

riens største byutviklingsprosjekt «Hovinbyen», ligger i den litt udefinerte sonen mellom urban murby (Kampen) og inngangen på Groruddalen (Økern) med sin industri og sine drabantbyer. Denne mellomposisjonen er på svært uheldig vis tatt opp i Ensjøbyens plan og bebyggelse. Her ligger de mange nye boligene hverken i den klassiske kvartalsstrukturen slik vi kjenner den fra 1800-tallet, eller plassert i parkområder som drabant-

byene fra midt på 1900-tallet. I stedet har Ensjø fått det værste fra begge verdener. Masse digre bolighus med høy tetthet, ingen gårdsrom eller bygater, men heller ikke store parkanlegg og forseggitte grøntområder. Det vil si, ingen grøntområder unntatt en bekk. Den er til gjengjeld skikkelig fin, og derfor er det temmelig urettferdig å starte en tekst om den gjenåpnede Hovinbekken på denne måten. Hvis du går fra Ensjø torg og nordover

Gladengveien med nesene helt ned i den klukkende strømmen, er det presise steinarbeidet langs bredden og den mer organiske tilnærningen med selve bekkeløpet bra løst, mens alt fra beplantningen til broer fremstår som helt forbillig. Først via initiativ og press fra blant annet Oslo Elveforum, Naturvernforbundet og fagetater i kommunen fikk man bestilt og produsert rapporten *Hovinbekken, skiseprojekt*, utarbeidet av blant annet Sjøetta. Dette arbeidet skulle gjøres som brekkestang og grunnlag for at Friluftsetaten i 2006 utlyste en konkurranse for å få frem helhetlige løsninger for utvikling av de nye parkene og

fall ingen overdrivelse å si at den gjenåpnede Hovinbekken er det beste som har skjedd Ensjø.

Landskapsarkitektens seier. I likhet med flere andre av Oslos elver og bekker, ble Hovinbekken i løpet av atten- og nittenhundredetallet bit for bit lagt i rør under bakken. Erkjennelsen av at dette ikke var en uheldig idé kom allerede på 1970-tallet. Men under planarbeidet med «Ensjøbyen» på starten av 2000-tallet, var det ingen selvfølge at Hovinbekken skulle opp i dagen i det omfanget vi ser i dag.

Først via initiativ og press fra blant annet Oslo Elveforum, Naturvernforbundet og fagetater i kommunen fikk man bestilt og produsert rapporten *Hovinbekken, skiseprojekt*, utarbeidet av blant annet Sjøetta. Dette arbeidet skulle gjøres som brekkestang og grunnlag for at Friluftsetaten i 2006 utlyste en konkurranse for å få frem helhetlige løsninger for utvikling av de nye parkene og

bekkedragene på Ensjø. Bjørbekk & Lindheim landskapsarkitekter vant konkurransen. Og de skal ha all ære for både utholdenhet og har fulgt siden. Det er nemlig ingen selvfølge at man skal få til et så omfattende og helhetlig prosjekt som Hovinbekken er blitt. Mange ulike aktører innen både offentlige etater og kommersielle utbyggere har nok trengt solid bearbeiding underveis. Ikke bare med selve bekken, men med det overordnede arbeidet med å etablere det som gjerne kalles «en blågrønn infrastruktur». Altså et bånd av park og vegetasjon fra dammene utenfor Teglvirket skole rett sør for Ring 3 via boligene på Tiedemannsjordet ned Gladengveien og til Ensjø torg. Dermed er helheten ivarett. Mens kvaliteten bit for bit i selve den praktiske håndteringen av vann, stein, stål og planter også fremstår som forbløffende for seggjort og gjennomtenkt.

ALLE FOTO: CAMELLA ALEXANDRIA LIE

Bindeledd: Bekken marker seg pent mellom boligbyggene og skaper sammenheng på et sted der det ikke for mye av den slags.

Setter resten i relieff. Dessverre blir altså denne kvaliteten desto mer tydelig i møte med de nybygde omgivelsene som sådan. I likhet med de store boligprosjektene på Løren og Hasle, er inntrykket av Ensjø at noe har gått skikkelig galt. Det kan selvsagt være fordi hus ser litt stusslige ut når de er nye. Trærne er små, uteområdene halvferdige og gatene liksom ikke skikkelig bodd inn. Og på planlagt over Ensjø ser det ut som om bilforretningene skal ut og enda flere gigantiske boligprosjekter skal inn. Riktig nok uten at de prospektene fremstår som så mye mer fristende enn dagens situasjon.

Dårlig plan ikke en dødsdom. Midt i dette pusler altså Hovinbekken seg av sted som en påminnelse om at det faktisk er mulig å få til noe virkelig bra. Ikke bare «best mulig ut fra håpløse forutsetninger», som litt flid i fasedene hist og pist, slik man ser i noen av husene bekken svinger seg elegant mellom. Kort sagt er bekken det eneste stående, strukturerende grep som tilfører området særpreg og en form for identitet. Ikke et hvilket som helst sted i Oslo eller verden – som ellers er den krypende følel-

sen man sitter igjen med på Ensjø. Det er kanskje et litt for magert grep til å redde bydelen, selv om den virkelig gjør sitt beste. I alle fall per nå. For byutvikling er heldigvis ikke bare et endelig resultat av store planer. Summen av små grep og gode bevegelser på gressrotnivå kan gjøre underverk. Og her bør Hovinbekken virkelig fungere som en spore for alle som vil vel. For som kjent: Mange bekker små ...

Gaute Brochmann

Fine detaljer: Både i materialer og beplantning.

Det er ingen overdrivelse å si at den gjenåpnede Hovinbekken er det beste som har skjedd Ensjø.

Og nåde den som kommer og sier at vi på grunn av miljøhensyn er nødt til å bygge akkurat på denne måten, med høye bolig-tårn, tett i tett, uten noen formu- tigg bymessig struktur i bunn. Denne koblingen mellom miljø- kamp (knutepunkt) og kommersielle krefter i eiendomsbransjen må være den skadeligste enkelt- situasjonen for norsk byutvikling i Norge etter år 2000.

163

Foto: Tharan Fergus, VAV

08.11.2022

ent
NORJES STØRSTE GRILLFEST!
GRILL
OVER
NINETR!
10
DAGSFERSK SUSHI
REMA 1000

Foto: Tharan Fergus, Oslo kommune

OBOS

VISNINGSSENTER

HONDA

BRUKTBILSALG

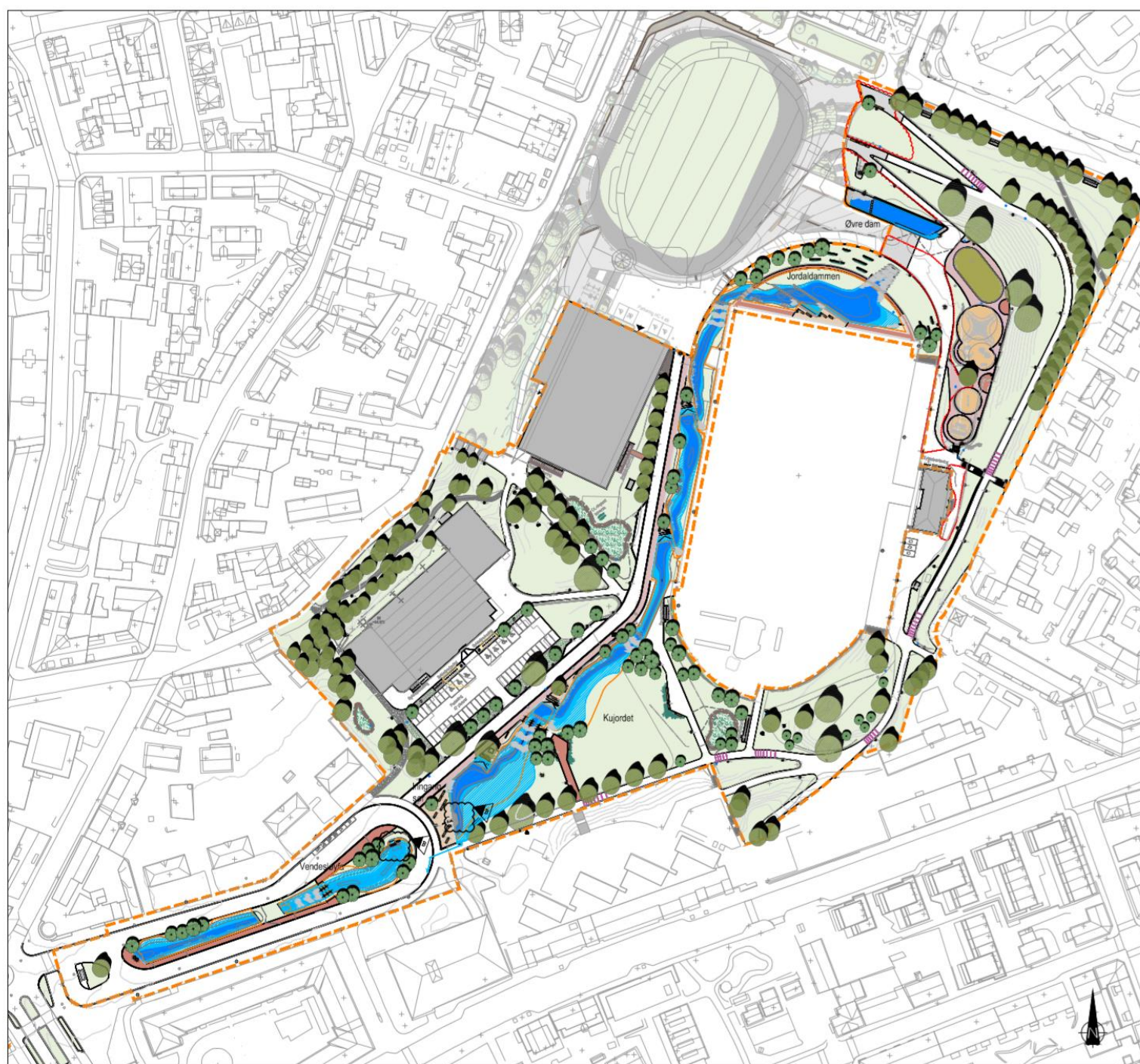

Oslo

Tegnforklaring

- Prosjektgrense
- Benk
- Høy vannstand (300-450L/s)
- Normal vannstand (50L/s)
- Lav vannstand (20L/s)
- Granitt blokker til sikring av skråning
- Granitt blokker til erosjonssikring
- Stein til erosjonssikring
- Granittblokk stepping stone og terskel
- Nye trær
- Eks trær
- Rød Asfalt
- Belegg møteplasser
- PE (EPDM) membran

HENVISNINGER

- For BEKK tegninger:
- For Landskapsplan oversikt med bekk - Lokaliseringsfigur se B201
  - For Teknisk plan koteplan bekk se B202
  - For Teknisk plan koteplan bekk del 1-5 se B213-B217
  - For Teknisk plan plassering stein del 1-5 se B223-B227
  - For Lengdesnitt og detaljer se C230-C238
  - For Snitt og detaljer se F200-F216
  - For Detaljer prinsipsnitt se F250-F252
  - For Detaljer prinsipsnitt del Stein se J201-J206
  - For Visuell presentasjon se T201-T205
  - For Bekk detaljplan se O201-O216

- For LARK tegninger:
- For Lokaliseringsfigur se: B001. For Landskapsplan navneplan: B002. For Landskapsplan Oversiktsplan B010. For Landskapsplan nord og sør: B011, B012.
  - For tekniske planer: Del 1 - Del 9 se B013-B021.
  - For snitt tegninger: F001-F010.
  - For detaljer dekker og kanter: F050-F056, for malering: J015-J020.
  - For detaljer konstruksjoner: J010-J014/ J050-J051/ J060-J068, J070-J072, J080/ K001-K004.
  - For detaljplaner: O001-O020.
  - For Plantepan: O110-O122 Vegetasjon detaljer: F101-F126.

- For andre fagtegninger:
- For RIVA tegninger: planer GH301- GH321 Plan og profil GH330-GH343, detaljer GH350- GH373.
  - For RIB tegninger: K401- K414.
  - For RIVe tegninger: B501, C501- C503, D501- D502, E501- E505,
  - F501- F505, U501- U530.
  - For RIE se IN601, IN602, IN610, IN611, IN620, IN621, IN650, IN651, IN6052, IN690.
  - For Landsign se N701- N714.
  - For trafikk se L801- L804.
  - For RIG se V901- V910.

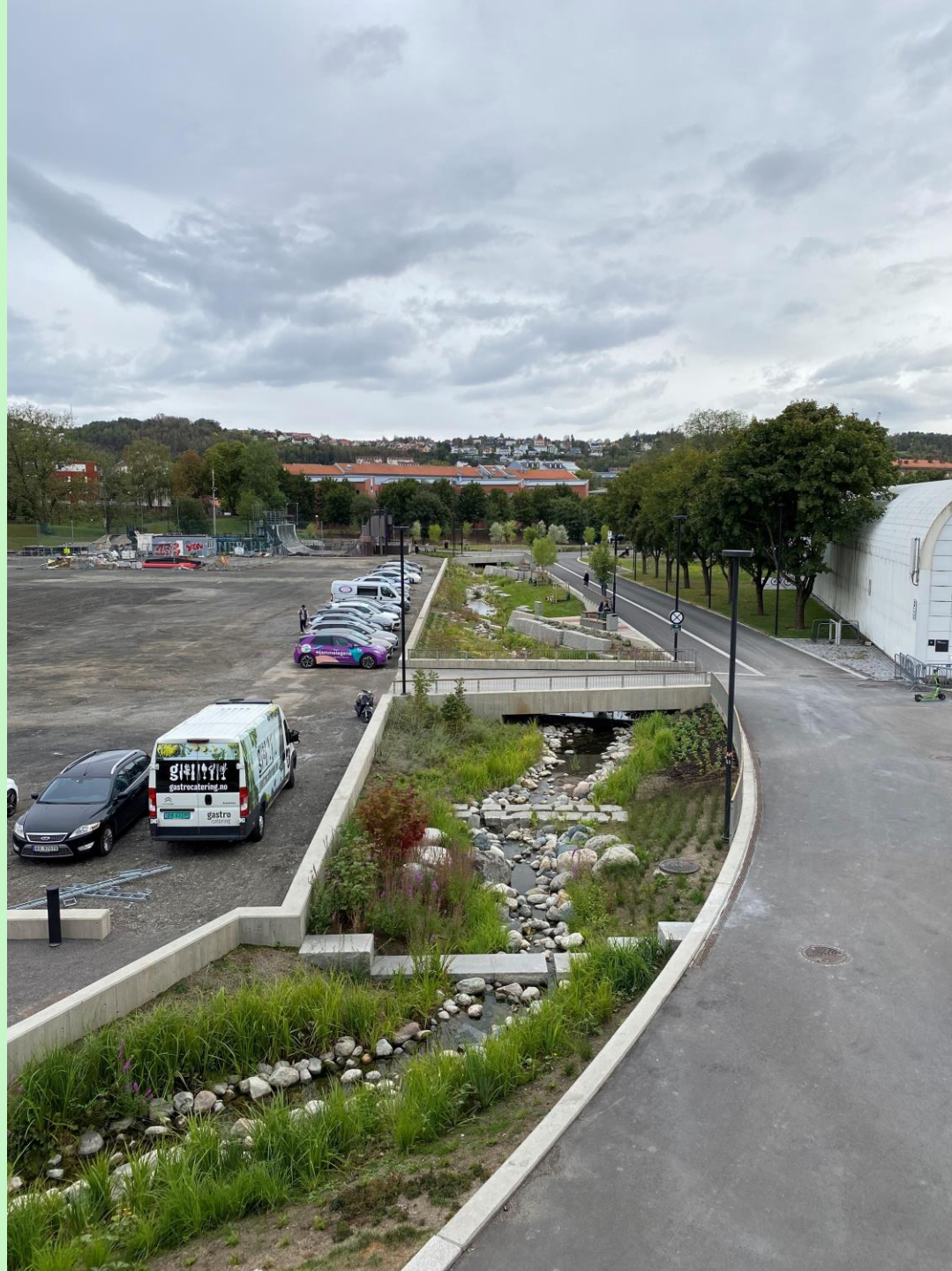
Revisjon	Revisjonen gjelder	Utarb.	Kontr.	Godkjent	Rev. dato
B	Avvik 051 - Konflikt styrt bering DV-84 og DV-85	JSF	CNN	LPR	21.08.2019
A	Endret dybde i bekk	JSF	CNN	ANN	07.12.2018

		Tegningsdato	21.09.2018
Jordal Idrettspark		Bestiller	Dan Paulsen
Landskapsplan Oversikt med bekk		Prosjektleder	BYM/VAV
Situasjon plan		Prosjektnummer	11800101
		Prosjektnummer	
		Aktørreferanse	
		Målestokk A1-format	A3 1:1600/A1 1:800

Arbeidstegninger

Utarbeidet av	Kontrollert av	Godkjent av	Kommentar	Tegningsnummer /	
JSF	HEBD/CNN	LPR	1350025205	revisjonsbekr.	B201

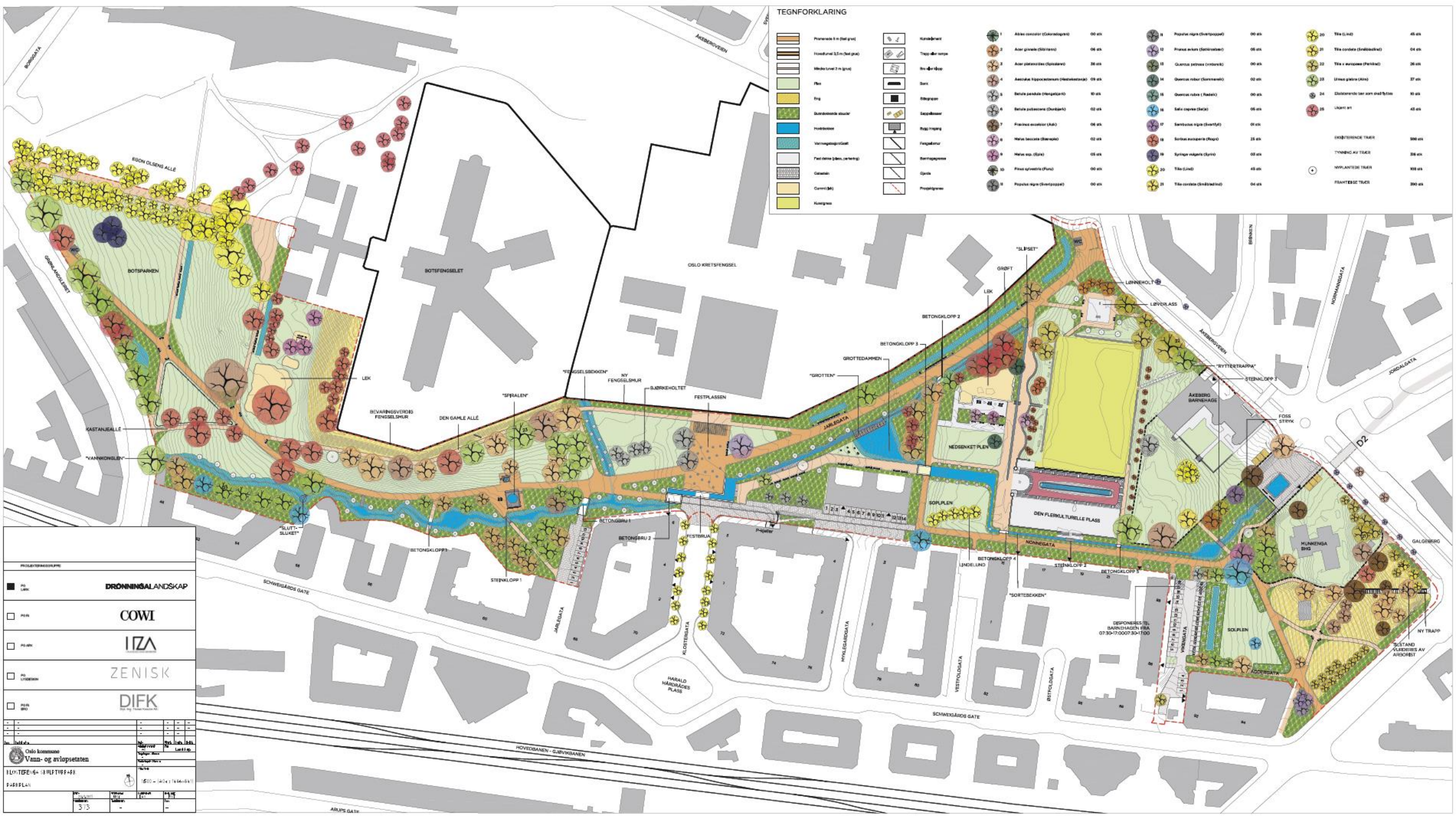

TEGNFORKLARING

	Plastrand 10 cm (grå)		Kulturløst		Abies concolor (Kokkeltanne)	00 stk		Populus nigra (Svartpoppe)	00 stk		Tilia (Lind)	48 stk
	Horstgulv 3,5 cm (døkt grå)		Topp eller sopp		Acer griseum (Sittensau)	04 stk		Prunus avium (Svartslåve)	05 stk		Tilia cordata (Svartlind)	04 stk
	Milde Level 2 cm (grå)		Sten eller stein		Acer platanoides (Sjødauv)	26 stk		Quercus robur (Eik)	00 stk		Tilia europaea (Pindlind)	26 stk
	Plan		Bark		Amelanchier canadensis (Svartebær)	09 stk		Quercus robur (Svartebær)	02 stk		Linnaea borealis (Ålms)	27 stk
	Plis		Bekkegrunn		Betula pendula (Hengslørt)	30 stk		Quercus robur (Svartebær)	00 stk		Galium aparine (Svartgull)	30 stk
	Bordbrettete stein		Oppbevar		Betula pubescens (Dundort)	02 stk		Salix caprea (Skole)	05 stk		Galium aparine (Svartgull)	30 stk
	Hekkestein		Oppheng		Fraxinus excelsior (Åsk)	06 stk		Santalum nigra (Svartfje)	06 stk		Galium aparine (Svartgull)	30 stk
	Fast levende (bark, cefering)		Fageløst		Malus laevis (Skoleple)	02 stk		Sorbus aucuparia (Rapp)	25 stk		Galium aparine (Svartgull)	30 stk
	Gras		Barkoppsett		Malus spp. (Skole)	05 stk		Sorbus aucuparia (Rapp)	25 stk		Galium aparine (Svartgull)	30 stk
	Cement (M)		Oppheng		Pinus sylvestris (Furu)	00 stk		Tilia (Lind)	48 stk		Galium aparine (Svartgull)	30 stk
	Kullgrus		Oppheng		Populus nigra (Svartpoppe)	00 stk		Tilia cordata (Svartlind)	04 stk		Galium aparine (Svartgull)	30 stk

Prosjektinformasjon			
☒	DRONNINGSLANDSKAP		
☐	COWI		
☐	IZA		
☐	ZENISK		
☐	DIFK		
Oslo kommune Vann- og avløpsetaten			
Prosjekt: Vann- og avløpsetaten			
Dokument: 64 - 11/17/17-17-4F			
Pårull: 64 - 11/17/17-17-4F			
Bl. 3/3			

Biologisk mangfold i Hovinbekken - en kort intro

Terje Laskemoen
avdelingsdirektør
Natur og forurensning
Bymiljøetaten, Oslo kommune

Generelle erfaringer - biologisk mangfold

- ▶ Algeoppblomstringer de første årene etter åpning må forventes.
  - Årsak til en del klager/henvendelser
- ▶ Dette er har en naturlig forklaring ettersom algene er pionerarter med stor evne til å nyttiggjøre seg næringsstoffer.
- ▶ Økosystemet trenger tid på å stabilisere seg.

Foto: Bymiljøetaten, Oslo kommune

Generelle erfaringer - biologisk mangfold

- ▶ Fisk og bunndyr etablerer seg «av seg selv», men det må være fokus på at det ikke skapes vandringsbarrierer for fisk – både opp- og nedvandring!
  - Terskler uten definert lavbrekk må unngås
  - Aller helst unngå kunstige terskler – etterligning av naturen er best (selvsagt!)

Generelle erfaringer - biologisk mangfold

- ▶ Dammer/vannspeil tiltrekker seg fugleliv – bevissthet/informasjon om overdreven mating av vannfugl er viktig!
- ▶ I Teglverksanlegget har både sothøne og sivhøne (i tillegg til stokkender) hekket årlig siden åpningen.
- ▶ Vinterstid er gjenåpnet del av Hovinbekken viktig for overvintrende fossekall og gråhegre

Foto: Bård Bredesen

Hovinbekken – oppbygging av substrat og kantsoner

Tilrettelegging av habitat under vann

Variert bunnsstrat med skjulmuligheter for bunndyr og fisk

Tilrettelegging av habitat i kantsoner

Etablering av stedeegne arter – våtmarksplanter, starr og siv og trær

Oslo

Begge foto: Bymiljøetaten, Oslo kommune

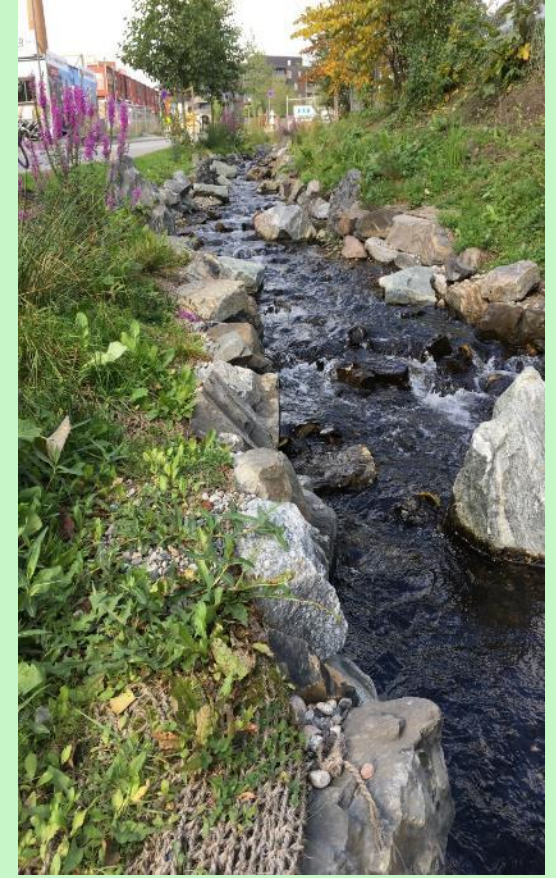

Ulik utforming – fra urbant til naturlig

Utformingen av bekkeløp og sidekanter varierer fra strekninger med urbant preg med rette «grå» kanter til strekninger med bredere grønne kantsoner.

Fellesnevner for alle strekningene er at bunnsstrat skal være naturlig/naturlikt og variert med oppvekstområder og skjulmuligheter for bunndyr og fisk

For biologisk mangfold generelt er utforming med brede kantsoner klart å foretrekke

Alle foto: Bymiljøetaten, Oslo kommune

Vegetasjon i bekkeåpningsprosjekter

I all hovedsak bruk av stedegne planter for Osloområdet – kantvegetasjon, våtmarksvegetasjon og vannvegetasjon

I form av pluggplanter, våtmarksmatter og flytting av naturlige masser med vegetasjon og frøbank

Utfordring uansett – fremmede uønskede plantearter som følger med

Foto: Bymiljøetaten, Oslo kommune

Urbane utfordringer – akutte/diffuse utslipp

Urbane vassdrag er særlig utsatte for både akutte og diffuse utslipp

Eksempel med fiskedød i gjenåpnet del av Hovinbekken fra 2018 – sikker kilde ble ikke klarlagt, antatt via overvannsrør

Påvirket en relativt begrenset del av bekken

Ørreten har reetablert seg med tett bestand i ettetid

A photograph of a pond with ducks and a fence in the background. The pond is surrounded by large grey rocks. In the background, there is a concrete wall with a chain-link fence on top. Behind the fence, several cars are parked, and a building with a sign that says "UNICOM" is visible. The sky is overcast.

Legg merke til dette bildet fra våren 2016

Senere skal vi se om det ser slik ut i dag..